

Nr 1184

Av herr Schött m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, om riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen.

(Lika lydande med motion nr 1391 i Andra kammaren)

Under 1960-talet har länsindelning, länsförvaltning och länsdemokrati varit föremål för utredningar och överväganden. Dessa utredningar, liksom landskontorsutredningen, och den omfattande lagstiftning, som föregick den stora kommunreformen, har successivt accentuerat behovet av ändringar i den traditionella handläggningen av ärenden på länsnivån.

Parallellt med och stundom i anslutning till dessa utredningar har också överväganden om kompetensförändringar aktualiserats.

Vi finner anledning notera att någon samlad prövning av läns- och regionfrågorna ännu icke kommit till stånd och beklagar att de tre länsutredningarna icke blev föremål för gemensam remissbehandling och sakprövning. Nu har departementschefen aviserat en utredning som synes kunna samla in dessa för län och regioner så väsentliga frågor till en framtida gemensam bedömning, vilket vi noterar med tillfredsställelse.

Det minst kontroversiella och i tiden lättast genomförbara av utredningsförslagen är länsförvaltningsutredningens betänkande: Den statliga länsförvaltningen (SOU 1967: 21).

I utredningens direktiv av den 28 april 1968 anges uppdraget på följande sätt:

»Utredningen skall ytterst syfta till att ge en grundval för ett principiellt ställningstagande rörande den statliga länsförvaltningens organisation.»

Utredningens betänkande innehåller förslag till ny länsstyrelseorganisation och inrättandet av en lekmannastyrelse i länsstyrelserna.

När regeringen i proposition 1970: 103 förordar en förändrad länsförvaltning, i huvudsak enligt förslag av länsförvaltningsutredningen, sker detta under förutsättning att nu gällande kompetensfördelning mellan stat och kommun skall fortsätta att gälla. Det är viktigt att notera detta, vilket också markerar att omorganisationen av länsförvaltningen är tillfällig och sedermera måste bli föremål för översyn och komplettering. Självklart är t. ex. att ett genomförande av landskontorsutredningens förslag med en omorganisation av skatteförvaltningen förutsätter avsevärda ändringar av kompetens och administration.

Innan vi behandlar det principiellt sett intressantaste förslaget — om

lekmannainflytande i länsstyrelsen — vill vi framföra några synpunkter på den föreslagna omorganisationen.

Vi finner propositionens markering av länsstyrelsens planerande och samordnande verksamhet väl motiverad och tillstyrker de nya formerna för kompetensfördelning mellan länsstyrelsen och nuvarande länsorgan, t. ex. länsarbetsnämnd, länskolnämnd etc.

Ändringar i dessa avseenden förefaller vara väl avvägda och lämpade att underlätta samplanering och samordning till regionens och bygdens bästa. Som ovan antytts får ändringar inom skatteförvaltningen ses som tillfälliga i avvaktan på en genomgripande omorganisation av denna med syfte att — under bevarat statligt huvudmannaskap — lösgöra skatteadministrationen från länsstyrelserna.

Departementschefen meddelar i anslutning till sin allmänna redovisning av de administrativa förändringarna i länsstyrelserna att han avser att undersöka »i vad mån krav på formell kompetens för tjänstemän på länsstyrelserna fortfarande är motiverade».

Redan nu vill vi emellertid framhålla angelägenheten av att länsstyrelsernas dömande och prövande uppgifter alltjämt förbehålles personer med tillräckligt hög kompetens. Från allmänhetens och den allmänna rättssäkerhetens synpunkt är detta nödvändigt.

I propositionen framförs — utan att frågan utretts eller remissbehandlats — förslag om att landshövdingarna i fortsättningen skall förordnas på högst sex år i sänder. Numera erhåller landshövdingarna fullmakt. Genom departementschefens plötsligt framförda förslag skulle därför landshövdingarnas ställning i grund förändras. Vi avvisar bestämt förslaget, då det allmänt ansetts värdefullt med landshövdingarnas nuvarande även mot regeringen självständiga ställning.

Den principiellt intressantaste och av massmedia och allmänhet mest uppmärksammade delen av länsförvaltningsutredningens förslag är definitivt den om lekmanrepresentation i länsstyrelserna.

Länsförvaltningsutredningen föreslog en lekmanstyrelse om elva ledamöter med landshövdingen som självskriven ordförande. Den nya lekmanstyrelsens huvudsakliga uppgift skulle vara planerings- och samordningsfrågor.

Utredningen var ense om behovet av en sådan lekmanrepresentation men kunde icke enas om hur ledamöterna skulle utses. Majoriteten förordade att av de tio ledamöterna sex skulle utses av landstingen och fyra av Kungl. Maj:t, minoriteten önskade att alla ledamöterna skulle utses av landstingen.

Utredningen diskuterade även andra valkorporationer än landstingen för att skapa förutsättningar för ett primärkommunalt inflytande på valet av ledamöter men avvisade sådana förslag till förmån för landstinget. I pro-

positionen föreslås nu samma ledamotsantal — elva — som i utredningen, men fördelningen av ledamöterna föreslås bli fem utsedda av landstinget och fem utsedda av Kungl. Maj:t.

I den viktigaste principfrågan, den om lekmannainflytande i länsstyrelsen, delar vi departementschefens uppfattning.

Vi finner det angeläget fastslå att regionens och de politiska partiernas inflytande i lekmannastyrelsen bäst tillgodoses vid en relativt jämn fördelning mellan de av landstinget och de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna. Antalet landstingsvalda bör dock, med hänsyn till önskvärdheten av en så allsidig partirepresentation som möjligt, icke vara alltför litet. Ej heller bör, för att alla övriga intressen skall bli tillgodosedda, antalet av Kungl. Maj:t utsedda bli för litet. I den mycket besvärliga avvägningen förordar vi den fördelning som stöddes av majoriteten i länsförvaltningsutredningen, alltså sex ledamöter utsedda av landstinget och fyra av Kungl. Maj:t.

Landstinget bör, enligt vår mening, bl. a. genom landstingsmännens goda kontakter med kommunerna vara väl skickat att vid val av ledamöter tillgodose även primärkommunala intressen. Att såsom i propositionen föreslås låta Kommunförbundets länsavdelning avge förslag i ärendet finner vi för vår del mindre välbetänkt.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 103 måtte besluta

1. att av länsstyrelsens valda tio ledamöter sex skall utses av landstinget och fyra av Kungl. Maj:t;

2. att landshövdingetjänsterna liksom nu även i framtiden skall vara fullmaktstjänster.

Stockholm den 23 april 1970

Lars Schött (m)

Rolf Kaijser (m)

Gunvor Stenberg (m)